

VOORSTEL BELEIDSEXPERIMENTEN
VEEL VOORKOMENDE CRIMINALITEIT
HOOG CATHARIJNE

Werkgroep Hoog Catharijne

VAKGROEP STADSSTUDIES
RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

SAMENSTELLERS:
W. TURPIJN
MET MEDEWERKING VAN
A.E. VAN BURIK,
A.F. DE SAVORNIN LOHMAN
(BUREAU CRIMINALITEITSPREVENTIE)

UTRECHT
1988

VOORSTEL BELEIDSEXPERIMENTEN
VEEL VOORKOMENDE CRIMINALITEIT
HOOG CATHARIJNE

Werkgroep Hoog Catharijne

VAKGROEP STADSSTUDIES
RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

SAMENSTELLERS:
W. TURPIJN
MET MEDEWERKING VAN
A.E. VAN BURIK,
A.F. DE SAVORNIN LOHMAN
(BUREAU CRIMINALITEITSPREVENTIE)

UTRECHT
1988

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Voorwoord	1
1 Inleiding	2
1.1 Doel van de beleidsexperimenten	2
1.2 Ontwikkeling van de voorstellen	2
1.3 Het evaluatie-onderzoek	4
2 Beleidsexperiment preventieve politiezorg	5
2.1 Beschrijving van het beleidsexperiment	5
2.2 Evaluatie beleidsexperiment preventieve politiezorg	8
3 Beleidsexperiment gedeeltelijke afsluiting	10
3.1 Beschrijving van het beleidsexperiment	10
3.2 Evaluatie beleidsexperiment gedeeltelijke afsluiting	11
4 Beleidsexperiment fietsen: diefstal en fout parkeren	12
4.1 Beschrijving van het experiment	12
4.1.1 Uitbreiding mogelijkheden legaal en bewaakt parkeren	13
4.1.2 Het voorkomen van illegaal parkeren	14
4.1.3 Het voorkomen van (brom-)fietsendiefstal en vergroting van de sociale veiligheid	15
4.1.4 Kostenbegroting	15
4.2 Evaluatie beleidsexperiment fietsen	16
5 Beleidsexperiment bestrijding winkelcriminaliteit	17
5.1 Beschrijving van de maatregelen	17
5.1.1 Opleidingsprogramma	17
5.1.2 Technopreventieve maatregelen	18
5.1.3 Maatregelen met betrekking tot de justitiële afhandeling	18
5.1.4 Voorlichting aan het winkelend publiek	19
5.1.5 Kostenbegroting maatregelen winkelcriminaliteit	19
5.2 Evaluatie beleidsexperiment winkelcriminaliteit	20
6 Beleidsexperiment bestrijding vandalisme en vervuiling	22
6.1 Beschrijving beleidsexperiment	22
6.2 Evaluatie maatregelen tegen vandalisme en vervuiling	23
7 Drugsproblematiek	24
7.1 Inleiding	24
7.1 Beleid inzake drugshulpverlening	24
7.3 Aanbevelingen voor evaluatie	26
8 Samenvatting en kostenoverzicht	27
9 Evaluatie-onderzoek	29
9.1 Generale activiteiten: de algemene voor- en nameting publiek, winkeliers en bewoners en het volgen van de beleidsimplementatie	29
9.1.1 Het algemene publieksonderzoek	29
9.1.2 Het winkeliersonderzoek	31
9.1.3 Het bewonersonderzoek	31
9.2 Politiecijfers	32
9.3 Overzicht te verrichten evaluatie-onderzoeken	32
9.4 Kostenbegroting evaluatie-onderzoek	33
Geraadpleegde literatuur	36

VOORWOORD

In het kader van het beleidsplan 'Samenleving en Criminaliteit' zijn in de gemeente Utrecht enkele proefprojecten opgezet, gericht op het terugdringen van vormen van veel voorkomende criminaliteit. Eén van deze projecten heeft betrekking op het zaken-, winkel- en wooncentrum Hoog Catharijne.

Als vervolg op de door de Vakgroep Stadsstudies van de Rijksuniversiteit Utrecht verrichte voorstudie (Hesseling en van Hunnik 1987) worden in dit rapport voorstellen voor beleidsexperimenten en bijbehorend evaluatie-onderzoek gepresenteerd inzake de problematiek van openbare orde en veel voorkomende criminaliteit in Hoog Catharijne.

Met het oog op mogelijke financiële ondersteuning door de Stuurgroep Bestuurlijke Preventie Criminaliteit is tevens een kostenbegroting opgenomen.

De voorstellen voor beleidsexperimenten zijn ontwikkeld door de Werkgroep Hoog Catharijne. In deze werkgroep zijn de verschillende belangengroepen vertegenwoordigd, die met betrekking tot Hoog Catharijne onderkend kunnen worden: bedrijfsleven, bewoners, beheerder-eigenaar, gemeentelijke- en rijksoverheid, justitie, politie, de Nederlandse Spoorwegen en onderzoekers van de Vakgroep Stadsstudies. Het voorzitterschap van de Werkgroep berust bij de Utrechtse Kamer van Koophandel.

De onderzoeksopzet voor de evaluatie van de beleidsexperimenten is vervaardigd onder verantwoordelijkheid van de Vakgroep Stadsstudies door dr. W. Turpijn met medewerking van drs. A.E. van Burik en drs. A.F. de Savornin Lohman van het Bureau Criminaliteitspreventie Van Dijk en Van Soomeren BV te Amsterdam. De onderzoeksgroep heeft voorts zorg gedragen voor de schriftelijke verslaggeving van de door de Werkgroep Hoog Catharijne ontwikkelde beleidsexperimenten.

Jhr. Mr. Ch. E. J. M. Verheyen
(voorzitter werkgroep Hoog Catharijne)

1 INLEIDING

1.1 Doel van de beleidsexperimenten

In dit rapport worden voorstellen gepresenteerd voor een aantal beleidsexperimenten op korte termijn in het Utrechtse zaken-, winkel- en wooncentrum Hoog Catharijne. Wij spreken bewust van experimenten, omdat

- sommige van de voorstellen (naar ons bekend) elders nog niet eerder zijn uitgevoerd
- door middel van evaluatie de doeltreffendheid van de maatregelen zal worden getoetst.

Doel van deze beleidsexperimenten is het terugdringen van:

- gevoelens van onveiligheid (bij bezoekers, bewoners en winkelpersoneel)
- geweldscriminaliteit (tegen bezoekers, bewoners en winkelpersoneel)
- fout parkeren van (brom-)fietsen rond Hoog Catharijne
- (brom-)fietsendiefstal rond Hoog Catharijne
- winkeldiefstal
- vandalisme en vervuiling aan de buitenzijde van Hoog Catharijne
- overlast door drugsverslaafden.

Daarmee beogen de maatregelen niet alleen het terugdringen van veel voorkomende criminaliteit, maar ook het vergroten van de aantrekkelijkheid van het winkelcentrum. De baten van het experiment moeten dan ook niet alleen in de sfeer van veel voorkomende criminaliteit gezien worden.

Om de effectiviteit van de experimenten vast te kunnen stellen, worden zij door middel van onderzoek geëvalueerd. In dit rapport wordt daarom eveneens een opzet gegeven voor het (de) benodigde evaluatie-onderzoek(en).

1.2 Ontwikkeling van de voorstellen

De basis van het ontwikkelingswerk wordt gevormd door een voorstudie naar de criminaliteitsproblematiek in en rond Hoog Catharijne, die in de eerste helft van 1987 in opdracht van het College van Burgemeester en Wethouders van Utrecht is verricht door Drs. R. Hesseling en Drs. M. Van Hunnik (Vakgroep Stadsstudies van de Rijksuniversiteit Utrecht).

Deze voorstudie

- * leverde een beeld op van de aard en omvang van de veel voorkomende criminaliteit en de openbare orde problemen in en rond Hoog Catharijne,
- * gaf een aantal beleidsmaatregelen aan die op relatief korte termijn genomen zouden kunnen worden,
- * en vermeldde tenslotte enkele thema's voor aanvullend onderzoek ter ondersteuning van te nemen beleidsmaatregelen.

De voorstudie is als afzonderlijke Bijlage bij het rapport opgenomen.

Het College van Burgemeester en Wethouders heeft vervolgens opdracht gegeven aan de vakgroep Stadsstudies om

- * medewerking te verlenen aan de verdere ontwikkeling van beleidsmaatregelen voor de korte termijn
- * een opzet te vervaardigen voor evaluatie-onderzoek
- * een opzet te ontwikkelen voor het aanvullend onderzoek.

Om de maatregelen te kunnen plaatsen in het kader van de Stuurgroep Bestuurlijke Preventie Criminaliteit van de Rijksoverheid is door de Werkgroep Hoog Catharijne daarop besloten voorrang te geven aan de ontwikkeling van beleidsmaatregelen voor de korte termijn in de vorm van een aantal beleidsexperimenten en het daarbij behorende evaluatie-onderzoek.

Wat betreft het aanvullend onderzoek van thema's die nader inzicht behoeven voordat beleidsmaatregelen ontwikkeld kunnen worden, zal afzonderlijk worden gerapporteerd door de vakgroep Stadsstudies.

De werkwijze die door de Werkgroep Hoog Catharijne gevolgd is bij de ontwikkeling van beleidsexperimenten en opzetten voor evaluatie-onderzoek, is de volgende geweest.

Allereerst zijn de desbetreffende aanbevelingen uit de voorstudie uitgebreid besproken. Dit heeft geleid tot een clustering van mogelijke beleidsmaatregelen, waarbij door de werkgroep ook nieuwe suggesties voor beleidsmaatregelen werden gedaan. Vervolgens werden per cluster van mogelijke beleidsmaatregelen specifieke projectgroepen ingesteld waarvan in telkens wisselende samenstellingen naast leden van de werkgroep Hoog Catharijne tevens medewerkers van politie, gemeentelijke afdelingen en diensten en het bedrijfsleven deel uitmaakten.

De volgende projectgroepen zijn ingesteld:

- politiezorg en gedeeltelijke afsluiting
- fietsendiefstal en fout parkeren
- winkelcriminaliteit
- vandalisme en vervuiling

Regelmatig vond in plenaire vergaderingen terugkoppeling plaats naar de Werkgroep. Als penvoerders voor de verschillende projectgroepen fungeerden de onderzoekers.

De projectgroepen zijn met concrete voorstellen voor beleidsexperimenten gekomen.

In de hoofdstukken 2 t/m 6 wordt afzonderlijk aandacht gegeven aan de vorm en inhoud van deze beleidsexperimenten, de daaraan verbonden kosten en het evaluatie-onderzoek.

Wat betreft de drugshulpverlening wordt met betrekking tot Hoog Catharijne geen specifiek beleidsexperiment voor de korte termijn ontwikkeld. Door de gemeente Utrecht wordt wel een beleid voor de langere termijn nagestreefd dat begin 1989 in werking moet zijn. Volledigheidshalve wordt dit beleid geschetst in hoofdstuk 7.

In hoofdstuk 8 volgt een samenvatting annex integrale kostenbegroting voor de beleidsexperimenten.

In hoofdstuk 9 is de opzet van het integrale evaluatie-onderzoek opgenomen annex de kostenbegroting.

1.3 Het evaluatie-onderzoek

Het bleek, dat voor de evaluatie van de meeste experimenten een enquête onder het winkelend en passerend publiek, winkeliers en bewoners noodzakelijk was, te houden voor en na het treffen van de maatregelen. Daarnaast is voor de meeste experimenten specifiek onderzoek nodig.

Per beleidsexperiment wordt in de tweede paragraaf van de hoofdstukken aangegeven:

- welke onderzoeksvragen m.b.t. het experiment mee worden genomen in de algemene publieks- en winkeliers- en bewonersenquête;
- welk specifiek onderzoek voor het betreffende experiment nog moet plaats vinden.

In hoofdstuk 9.1 worden de "stukjes van de puzzel" samengebracht in een totaal-overzicht van de enquête onder publiek, winkeliers en bewoners. Paragraaf 9.2 handelt over politiecijfers en in 9.3 volgt een overzicht van de specifieke evaluatie-onderzoeken (per beleidsexperiment). Paragraaf 9.4 geeft een kostenbegroting voor het onderzoek.

2 BELEIDSEXPERIMENT PREVENTIEVE POLITIEZORG

2.1 Beschrijving van het beleidsexperiment

Schets van de problematiek

Uit de voorstudie over de criminaliteitsproblematiek in en rond Hoog Catharijne (Hesseling en Van Hunnik 1987) blijkt dat Hoog Catharijne een concentratiegebied is van vermogensdelicten, handel in en gebruik van drugs, (sexuele)geweldsmisdrijven, beroving en (brom-)fietsdiefstal en openbare orde problemen. Hetzelfde geldt, in nog sterkere mate, voor gevoelens van onveiligheid: " Uit de beperkte gegevens over onveiligheidsbeleving* en vermijdingsgedrag blijkt op de eerste plaats dat Hoog Catharijne als onveilig wordt ervaren. Vooral opvallend is het zeer negatieve oordeel over Hoog Catharijne ten opzichte van de oude binnenstad".

De aanzienlijke onveiligheidsbeleving heeft te maken met:

- situationele factoren: ruimtelijke inrichting, donkere hoeken, weinig oriëntatiepunten en vluchtwegen, etc.
- groepen jongeren, druggebruikers, kortom groepen die als bedreigend worden ervaren.

De voorstudie stelt: " De ervaren onveiligheid blijkt voor veel mensen een reden te zijn om met name na winkelsluitingstijd Hoog Catharijne te vermijden ..".

Aanpak

Extra investeringen zijn, op grond van de geschetste problematiek, noodzakelijk ten aanzien van:

1 Situationele factoren

Op langere termijn wordt gewerkt aan de voorbereiding van ingrijpende verbouwingen van Hoog Catharijne (stedebouwkundige visie van De Kat en Peek). Ook op korte termijn kunnen al een aantal maatregelen genomen worden, zoals de afsluiting van bepaalde gedeelten van Hoog Catharijne na een bepaald tijdstip (zie het **beleidsexperiment gedeeltelijke afsluiting**). Op dit moment worden door de Nederlandse Spoorwegen ingrijpende verbouwingswerkzaamheden verricht waardoor de ruimtelijke indeling van en naar het Centraal Station overzichtelijker wordt.

2 Preventie, toezicht en controle

Op het gebied van preventie, toezicht en controle zijn een aantal instanties actief. Gemeentepolitie, spoorwegpolitie, maar ook de particuliere veiligheidsdienst(en) hebben een taak in Hoog Catharijne. De terreinen waarop deze instanties actief zijn, zijn in principe van elkaar gescheiden, maar overlappen elkaar eveneens voor een belangrijk deel.

*= Zie De Pater (1986) en Rohde en Schuit (1987).

De politie is actief in Hoog Catharijne: enerzijds door op "openbare gedeelten" opvallend aanwezig te zijn (**preventief**), anderzijds door onopvallend (in burger) te surveilleren en het ondernemen van gerichte acties (**repressief**). De huidige investering van de politie in Hoog Catharijne (12 manjaren) is onvoldoende voor een adequate preventieve aanwezigheid. Door de preventieve aanwezigheid van politiemensen in Hoog Catharijne te intensiveren zou met name de - nu excessieve - **onveiligheidsbeleving** op een aanvaardbaar peil kunnen worden gebracht*.

In de werkgroep Hoog Catharijne zijn partijen uit de publieke en uit de private sfeer bijeengebracht. In dit "public-private partnership" wordt een geïntegreerde aanpak van de problematiek in Hoog Catharijne beoogd. In dit verband is een oplossing gevonden voor de gewenste intensivering van het preventief politie-toezicht in en rondom Hoog Catharijne. Het reeds bestaande Hoog Catharijne-team zal voor de duur van één jaar worden uitgebreid met 12 zogenaamde politie-assistenten. In dit team zullen politiemensen en politie-assistenten samenwerken. De totalesterkte van het HC-team zal daarmee komen op 24 man/vrouw (waarvan 2 coördinatoren).

Deze **politie-assistenten** hebben een **beperkte taak, gericht op aanwezigheid**, en hebben daarom minder bevoegdheden (nodig) dan de reguliere politieman of -vrouw. De taak van het team zal bestaan uit: preventie, toezicht, controle en dienstverlening in en rond Hoog Catharijne. Vanuit de werkgroep Hoog Catharijne zal een uitgewerkt voorstel omtrent de inzet van de politie-assistenten worden opgesteld ter vaststelling in het driehoeksoverleg. De werving, selectie, opleiding, uitrusting en begeleiding zullen door de politie worden verzorgd. Het team zal in de politie-organisatie worden ingebed.

Het gaat hier om een **beleidsexperiment**. In het kader van de effectmeting van alle projecten in en rond Hoog Catharijne wordt onderzoek verricht wordt naar

- de effecten van de intensievere geuniformeerde aanwezigheid in Hoog Catharijne op onveiligheidsbeleving en feitelijke criminaliteit
- de werkwijze en satisfactie van het betrokken personeel (proces-evaluatie)

Indien deze aanpak succesvol blijkt, dan kan dit experiment een meer structurele vorm krijgen.

*= Tevens zal in deze periode de samenwerking met bezoekers/bewoners/ondernemers en winkeliers gestalte gegeven worden.

Kostenbegroting:

De kosten van het aanstellen van de 12 politie-assistenten gedurende één jaar zijn de volgende:

Arbeidskosten 12 politieassistenten ad f 52.000,- per manjaar	f 624.000,-
Kosten ad 10.500,-/manjaar van - werving, selectie en opleiding - uitrusting - huisvesting	f 126.000,-
Vorbereidingskosten	<u>f 15.000,-</u>
Totaal	f 765.000,-

*= De arbeidskosten van het bestaande Hoog Catharijne team zijn f 70.000,- per man/vrouw.

2.2 Evaluatie beleidsexperiment preventieve politiezorg

Een zorgvuldige evaluatie van het beleidsexperiment is van groot belang, daar het hier een werkwijze betreft die ook voor de toekomst (op structurele basis) beloften inhoudt.

Daarom zullen bij het onderzoek **verschillende methodes parallel gebruikt worden** (methodische triangulatie).

Bovendien zal in het onderzoek een grote plaats moeten worden ingeruimd voor het **volgen van de beleidsimplementatie**:

- in hoeverre wordt het beleid daadwerkelijk geïmplementeerd
- welke aanpassingen vinden plaats?
- waarom vinden deze aanpassingen?
- wat valt hieruit te leren?

Over het volgen van de beleidsimplementatie zijn goede afspraken nodig met de gemeentepolitie. Onderzoekers zullen werken met vormen van participerende observatie: meegaan met het wijkteam, aanwezig zijn bij teambesprekingen etc. etc.

In het onderstaande volgt een voorlopige uitwerking van de centrale onderzoeksvragen. Daarnaast wordt per onderzoeksvraag aangegeven welke onderzoeksmethodieken gebruikt zullen worden.

De **centrale onderzoeksvragen** zijn:

- 1 In hoeverre nemen de onveiligheidsgevoelens bij het publiek af door de aanwezigheid van meer geuniformeerd politie-personeel?
- 2 Heeft de aanwezigheid van meer geuniformeerd personeel een preventief effect op de criminaliteit binnen Hoog Catharijne?
- 3 Hoe wordt de nieuw gecreeëerde functie van politie-assistent ervaren en beoordeeld door de diverse betrokken partijen?
- 4 Zijn er verplaatsingseffecten?

Ad 1 In de algemene voor- en nameting onder het publiek (zie 9.1) zal enerzijds nagegaan worden in hoeverre een toename van politiepersoneel wordt opgemerkt; anderzijds wordt vastgesteld of de onveiligheidsbeleving bij het publiek afneemt. Deze vragen zullen eveneens aan de orde komen in een beperkt onderzoek onder de passanten van Hoog Catharijne tijdens de avonduren, dat verricht wordt voor de evaluatie van het beleidsexperiment "beperkte afsluiting" (hoofdstuk 3).

Ad 2 In de algemene enquêtes onder het publiek, bewoners en winkeliers zal een mogelijke afname van het aantal ervaringen met veel voorkomende criminaliteit gemeten worden. Voorts zullen politiecijfers over de aard en omvang van de geregistreerde delicten binnen Hoog Catharijne voor en tijdens de duur van de experimenten onderling vergeleken worden.

Ad 3 Door middel van interviews binnen het politiekorps zal de functie van politie-assistent worden geëvalueerd. Daarnaast zullen de onderzoekers door middel van participerende observatie nagaan hoe deze vorm van politiezorg in de praktijk uitwerkt. Tenslotte wordt in het algemene onderzoek onder publiek, winkeliers en bewoners gevraagd hoe de nieuwe vorm van politiezorg wordt ervaren.

- Ad 4 De vraag naar de verplaatsingseffecten is een cruciale.
Daarom zullen deze op verschillende wijze gemeten worden:
- aantallen aangiften in nabijgelegen buurten
 - mutaties/incidentenregistratie van de politie voor nabijgelegen buurten
 - gesprekken met sleutelpersonen (druggebruikers, hulpverlening)
 - participerende observatie door de onderzoekers zelf, buiten het winkelcentrum

3 BELEIDSEXPERIMENT GEDEELTELIJKE AFSLUITING

3.1 Beschrijving van het beleidsexperiment

De doelstelling van dit beleidsexperiment is vermindering van onveiligheidsgevoelens door het concentreren van de publieks- en politie-aanwezigheid op een kleiner gebied. In de huidige situatie is het gehele winkelcentrum dag en nacht vrij toegankelijk. Vormen van geweldscriminaliteit en onveiligheidsgevoelens van passanten doen zich volgens de voorstudie (Hesseling en Van Hunnik 1987) vooral voor in de uren van de avond en de nacht. Waar in deze uren de aanwezigheid van publiek én de politie-surveillance op zijn laagst is kan dit geen verwondering wekken. Beter ware het als de publieks- en politie-aanwezigheid op een kleiner gebied geconcentreerd zou worden. Het is de bedoeling, dat de nacht-afsluiting van het Muziekcentrum Vredenburg gelijk op loopt met het experiment. In dit beleidsexperiment wordt voorzien in de afsluiting van een gedeelte van het winkelcentrum, te weten het Gildenkwardier en een gedeelte van het Radboudkwartier in de avond en nacht. De afsluiting zal zeker plaats vinden tussen 23.00 uur in de avond en 06.00 uur in de ochtend; mogelijk zal de afsluiting eerder een aanvang nemen. Over de exacte tijd van de afsluiting wordt nog overleg gevoerd met belanghebbenden (winkeliers, andere bedrijven en bewoners).

De beleidsexperimenten preventieve politiezorg en gedeeltelijke afsluiting leveren tezamen dus op:

- een grotere politie en publieks-aanwezigheid
- op een kleiner gebied

Bijgevoegd bij het rapport is een kaart, waarop de concrete maatregelen zijn aangegeven.

De maatregelen zijn (de nummers corresponderen met de nummers op de kaart):

- 1 Afsluiting van de toegang Smakkelaarsveld door middel van bestaande automatische deuren
- 2 Afsluiting van de toegang Catharijnesingel door middel van bestaande automatische deuren
- 3 Blokkeren van lift en trappenhuis (toegang tot niveau 1) parkeergarage Stationsstraat
- 4 Blokkeren van de Gildentraverse door middel van bestaande automatische deuren en aan te brengen deuren op de scheiding met het Muziekcentrum
- 5 Aanbrengen van rolhekken met toegangsdeuren (voorzien van toegangscontrole met behulp van een key-card) bij de firma Repro 2000
- 6 Aanbrengen van rolhekken met toegangsdeuren (voorzien van toegangscontrole m.b.v een key-card) bij de firma de Groot
- 7 Aanpassen van bestaande toegangen

De kosten van deze maatregelen bedragen in totaal f 300.000,- incl. BTW.

3.2 Evaluatie beleidsexperiment gedeeltelijke afsluiting

Het gaat in dit beleidsexperiment (dat een samenhang vertoont met het beleidsexperiment politiezorg) om het terugbrengen van feitelijke (gewelds-)criminaliteit en onveiligheidsgevoelens in de avond en nacht.

Om het effect te meten zal een aparte slachtofferenquête worden gehouden onder passanten tijdens de uren van de afsluiting in het niet-afgesloten gebied, vóór en na het treffen van de maatregelen.

Daarbij gaat het om de volgende onderzoeksvragen:

- is het slachtofferschap van geweldscriminaliteit afgenomen?
- zijn de gevoelens van onveiligheid afgenomen?
- is het vermijdingsgedrag afgenomen?

Daarnaast zullen verplaatsingseffecten gemeten worden bij het onderzoek van de verplaatsingseffecten van het beleidsexperiment "preventieve politiezorg".

In de algemene winkeliers- en bewonersenquête zal gevraagd worden naar de beleving van en de praktische ervaringen met (bereikbaarheid, feitelijke uitwerking) de afsluiting.

4 BELEIDSEXPERIMENT FIETSEN: FIETSENDIEFSTAL EN FOUT PARKEREN

4.1 Beschrijving van het experiment

Vanuit de Werkgroep Hoog Catharijne is een projectgroep gevormd, met als taak het opstellen van maatregelen tegen (brom-)fietsendiefstal en fout parkeren van (brom-)fietsen. De projectgroep bestaat uit:

- Gemeentepolitie
- Gemeente, secretarie verkeerszaken
- Hoog Catharijne Beheer
- Nederlandse Spoorwegen
- ENFB
- Onderzoeker

Gemeente, NS en HC-beheer zijn partij in een drie-partijen overeenkomst over fiets-parkeren, waarin een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid en een wederzijdse informatieplicht zijn vastgelegd.

Ook busmaatschappijen, die van het busstation gebruik maken, hebben belangstelling getoond en zullen in de toekomst bij het overleg worden betrokken.

Huidige situatie

In het onderstaande volgt een beknopte schets van de huidige situatie m.b.t. het parkeren van fietsen en fietsendiefstal rond Hoog Catharijne.

- Er wordt op ruime schaal illegaal geparkeerd. Bij een telling van de ENFB op een doordeweekse dag waren dat ruim 2000 fietsen.
Het fout parkeren is niet alleen ten nadele van de verkeersveiligheid (blokkade van de tramlijn en fietspaden) , maar schaadt bovendien de aantrekkelijkheid van het winkelcentrum. Daarnaast vormen deze fietsen en de fietsen in de rekken een dankbaar object voor fietsendieven.
- Er werd in 1986 in de directe omgeving van Hoog Catharijne (inclusief binnenstadsgedeelte) aangifte gedaan van diefstal van 705 fietsen en 38 bromfietsen. Daarmee is HC volgens de voorstudie (Hesseling en Van Hunnik 1987) in vergelijking met andere stadsdelen een concentratiegebied van fiets/bromfietsdiefstal,.
- Wat betreft de mogelijkheden voor bewaakt parkeren: er zijn momenteel vier fietsenstallingen

<u>Stalling</u>	<u>Capaciteit</u>	<u>Bezetting</u>
Station (NS)	2800	100%
Catharijnesingel (part., gehuurd v. HC-beheer)	1500	50%
Vredenburg (Sticht. USTAL)	350	50-75%
Jaarbeursplein (part., gehuurd van NS)	1100	50%

De stationsfietsenstalling is vol; de bezettingsgraad van de overige fietsenstallingen is redelijk tot goed.

Niettemin kan de bezettingsgraad voor de stallingen Catharijne-singel, Vredenburg en Jaarbeursplein nog verhoogd worden.

Daarnaast is er een ruimte bij het Stationsplein, die in het verleden als fietsenstalling in gebruik is geweest.

- Er zijn fietsklemmen, die nagenoeg voor 100% bezet zijn.

Hoofdlijnen van aanpak

Deze zijn:

- 1 Het uitbreiden van de mogelijkheden voor legaal en bewaakt parkeren
- 2 Voorkomen van illegaal parkeren
- 3 Voorkomen van (brom)fietsdiefstal, slachtofferhulp en vergroten van de sociale veiligheid

In het onderstaande worden deze hoofdlijnen uitgewerkt tot concrete maatregelen.

4.1.1 Uitbreiding mogelijkheden legaal en bewaakt parkeren

Hieronder vallen de volgende deelmaatregelen:

A Verdichting en bijplaatsen van fietsenklemmen

Voorzien wordt in:

- Verdichting van 673 klemmen tot een aantal van 1220; dit geschiedt door de conventionele klemmen te vervangen door hoog-laag klemmen
- bijplaatsing van 117 hoog-laag klemmen nabij de Van Sijpesteintunnel
- omzetting van 40 bestaande klemmen op het Jaarbeursplein (nabij de roltrappen) tot 64 hoog-laag klemmen

Dit betekent een toename van in totaal 700 klemmen.

Daaruit blijkt dat er veel klemmen worden bijgeplaatst en verdicht in de omgeving van het spijlenhek van de sneltram met de bedoeling om foutparkeerders daar weg te trekken. Bovendien ligt het in de bedoeling het spijlenhek te bekleden met fijn gaas ter wering van het illegaal parkeren van fietsen. Voorts zullen er verwijzingsborden worden geplaatst en zal de politie, zodra de extra capaciteit aan klemmen is geplaatst, scherper toezien op het fout parkeren bij het spijlenhek.

Uitvoering: gemeente

Kosten: f 70.000,-

B Verhogen bezettingsgraad bestaande fietsenstallingen

Hieronder vallen de volgende deelmaatregelen:

- promotie: verspreiding van folders in samenwerking met winkeliers, aanbrengen van posters
- voorlichting via VVV, fietsenhandelaren, bioscopen en het muziekcentrum
- bestaande HC-folder aanpassen
- verbeteren bewegwijzering naar Jaarbeurspleinstalling
- aanbrengen van opritten naar stallingen
- uitbreiding van servicepakket van stallingen: reparatie, voorzieningen voor sportfietsen, verhuur van fietsen, kinderwagenverhuur, verstrekken van informatie.

Uitvoering: HC-beheer, exploitanten stallingen, gemeente

Kosten: f 20.000,- (stelpost)

C Bevorderen collectieve fietsenstalling-abonnementen van bedrijven in en om HC

HC-beheer zal stappen ondernemen om te bevorderen dat bedrijven op en om HC collectieve stallingsabonnementen nemen.

Uitvoering: HC-beheer.

In de schets van de huidige situatie is al gewezen op het bestaan van de ruimte, die tot voor enkele jaren als stalling in gebruik was. De fietsklemmen zijn er nog. De ruimte wordt momenteel niet gebruikt en de ingang trekt (o.a.) drugsverslaafden en ongewenste activiteiten aan. Heropening als bewaakte fietsenstalling is mogelijk, als een exploitant gevonden wordt. De jaarlijkse pachtsom zou daarbij f 24.000,- bedragen.

4.1.2 Het voorkomen van illegaal parkeren

Hieronder vallen de volgende deelmaatregelen

A Schoonmaakacties van de politie

Als complement op de in het voorafgaande genoemde maatregelen zal de politie schoonmaakacties houden op plaatsen waar toch nog illegaal geparkeerd wordt.

Met de gemeentereiniging zal de verwijdering van wrakken worden afgestemd.

Uitvoerder: politie

B Beter zichtbaar maken parkeerverbodsborden

De huidige verbodsborden zijn veelal onduidelijk en slecht zichtbaar. Door nieuwe borden, herplaatsing en verlichting wordt dit verbeterd.

Uitvoering: gemeente

Kosten: f 5.000,-

De problematiek m.b.t. ongewenst parkeren wordt meegenomen in de huidige planvorming omtrent herinrichting van Hoog Catharijne, NS-station en busstation.

4.1.3 Het voorkomen van (brom-)fietsdiefstal, slachtofferhulp en vergroting van de sociale veiligheid

Hieronder vallen de volgende deelmaatregelen:

A Slachtoffers inlichten over fietsenveilingen en fietsenstallingen

De politie licht degenen, die van fietsdiefstal aangifte doen, in over het bestaan van de door de politie georganiseerde fietsenveilingen. Bovendien wordt aan het aangifteformulier een kaartje geclipt met lokaties van fietsenstallingen.

Uitvoering: politie

Kosten: Zie B

B V.M.-acties: voorlichting, graveren en registratie

De afdeling Voorkoming Misdrijven van de politie benadert de fietsenstallingen om deze activiteiten te ontwikkelen.

Uitvoering: politie i.s.m. stallinghouders

Kosten: tezamen met A f 20.000,- (materiaalkosten)

C Vergroten zichtbaarheid en aantrekkelijkheid van parkeerlokaties

Te denken valt aan verlichting, verwijdering van struikgewas, aanbrengen bloembakken, mede met het oog op de sociale veiligheid. Sommige van de huidige parkeerlokaties zijn nogal "onguur".

Bestaand onderzoek van de afdeling onderzoek van de ROVU zal bij de gedetailleerde invulling hiervan worden meegenomen.

Uitvoering: gemeente, HC-beheer.

Kosten: (stelpost) f 25.000,-

4.1.4 Kostenbegroting

<u>Maatregel</u>	<u>Kosten</u>
Verdichting en bijplaatsen van fietsenklemmen en -rekken (1A)	f 70.000,-
Maatregelen ter verhoging van de bezettingsgraad van fietsenstallingen	f 20.000,-
Bevorderen collectieve fietsenstallingabonnementen van bedrijven in en om HC (1D)	geen
Schoonmaakacties politie (2A)	geen
Beter zichtbaar maken parkeerverbodsborden (2B)	f 5.000,-
Inlichten slachtoffers over veilingen en stallingen/ V.M.-acties: voorlichting, graveren en registratie (3A, 3B)	f 20.000,-
Vergroten zichtbaarheid en aantrekkelijkheid parkeerlokaties	f 25.000,-
Totaal	f 140.000,-

4.2 Evaluatie beleidsexperiment fietsen

De maatregelen hebben betrekking hebben op twee vormen van veel voorkomende criminaliteit:

- (brom-)fietsendiefstal
- fout parkeren

(Brom-)fietsendiefstal:

Vergeleken wordt de situatie vóór en na het treffen van de maatregelen.

Beschikbaar cijfermateriaal is:

- Politiecijfers m.b.t. aangiften

Verstorende variabele hier is de aangiftebereidheid. Deze wordt meegenomen in het publieksonderzoek.

- Slachtofferenquête

Vragen m.b.t. fietsendiefstal worden meegenomen in de publieksenquête en de bewonersenquête . Dit levert gegevens op over het slachtofferpercentage onder het winkelend publiek en bewoners. Dit cijfer moet nog gecorrigeerd worden, omdat de frequentie waarmee het publiek de fiets gebruikt kan veranderen. In de publieksenquête wordt daarom ook nagegaan, of het winkelend publiek vaker of minder vaak van de fiets gebruik maakt om naar H.C. te komen.

Voor het meten van **verschuivingseffecten** zullen politiecijfers m.b.t. aangrenzende buurtcombinaties meegenomen moeten worden.

Als **controle** zullen de totaalcijfers (aangiften) van Utrecht gehanteerd worden. Die geven een indicatie voor autonome ontwikkelingen m.b.t het aantal fietsendiefstallen in Utrecht.

Fout parkeren:

Tellingen van fout geparkeerde fietsen op karakteristieke tijdstippen (door de week, in het weekeinde etc.) zijn eenvoudig te doen (de ENFB heeft hier ervaring mee).

Deze zullen voor en na het treffen van de maatregelen gehouden worden. Veranderingen in de frequentie, waarmee het publiek de fiets neemt naar H.C., worden gemeten in de publieksenquête .

Volgen van de implementatie:

Ook in dit deelonderzoek zal een belangrijke plaats moeten worden ingeruimd voor het volgen van de beleidsimplementatie: worden de maatregelen uitgevoerd, welke aanpassingen vinden plaats etc. etc.

5 BELEIDSEXPERIMENT BESTRIJDING WINKELCRIMINALITEIT

5.1 Beschrijving van de maatregelen

De winkelcriminaliteitsproblemen in Utrecht concentreren zich in sterke mate in het winkelcentrum Hoog Catharijne. Uit de voorstudie (Hesseling en Van Hunnik 1987) kwam naar voren:

- 1 Het aantal jaarlijkse aangiftes van winkeldiefstal in HC is 1274, tegenover 601 voor de oude binnenstad en 441 voor de rest van Utrecht;
- 2 Per 100 winkels is het beeld zo mogelijk nog navranter: voor Hoog Catharijne 833, voor de oude binnenstad 71 en voor de rest van Utrecht 22.

Vanuit de werkgroep Hoog Catharijne is een projectgroep winkelcriminaliteit geformeerd, bestaande uit:

- de Raad voor het filiaal- en grootwinkelbedrijf
- de Gemeentepolitie
- het Openbaar Ministerie
- de onderzoekers

Ter voorkoming en bestrijding van winkeldiefstal heeft de projectgroep vier plannen ontwikkeld:

- 1 Voorlichting aan en training van winkeliers en winkelpersoneel binnen Hoog Catharijne
- 2 Technopreventieve maatregelen
- 3 Maatregelen met betrekking tot de justitiële afhandeling
- 4 Voorlichting aan het winkelend publiek

In het onderstaande worden deze plannen toegelicht.

5.1.1 Opleidingsprogramma

In november 1987 is een vooronderzoek uitgevoerd onder personeel van een 20-tal grote en kleine winkels binnen Hoog Catharijne (Anselma en Kneefel (1988)). Hiermee is antwoord gekregen op de vraag hoe personeel het probleem van de winkelcriminaliteit op de werkplek ervaart. Op basis van deze informatie is in januari 1988 gestart met een nadere invulling van een opleidingsprogramma en met de ontwikkeling van een video-productie als onderdeel daarvan.

De doelstelling van het programma is om winkeliers en personeel binnen Hoog Catharijne beter te leren omgaan met winkelcriminaliteit.

In het licht van deze doelstelling wordt in een opleidingsprogramma aandacht besteed aan:

- het hanteren van huisregels
- de afhandeling van winkelcriminaliteit door politie en justitie
- het vergroten van de aangiftebereidheid
- vergroting van de onderlinge samenwerking met betrekking tot wederzijdse hulp en technopreventie

Een en ander krijgt gestalte in een gedifferentieerde aanpak voor grote en kleine winkels.

Bij de uitvoering van het programma zal in twee etappes worden gewerkt. In september 1988 zullen winkeliers het opleidingsprogramma volgen. Deze winkeliers leiden vervolgens (2e etappe) zelf hun personeel op.

De kosten van het programma zijn:

1 Vooronderzoek (inmiddels uitgevoerd)	f 5.000,-
2 Produktie videoprogramma	f 20.000,-
3 Begeleiding en uitvoering opleidingsprogramma	f 15.000,-
Totaal	f 40.000,-

5.1.2 Technopreventieve maatregelen

De doelstelling is om, door middel van een exemplarische aanpak, winkeliers te stimuleren om technopreventieve maatregelen tegen winkelcriminaliteit uit te voeren. Daartoe is het toeleveringsbedrijf van beveiligingsapparatuur 'Knogo' benaderd. Dit bedrijf zal, zonder kosten, enkele winkels gedurende een half jaar tegen winkeldiefstal beveiligen. Op basis van drie criteria wordt een selectie gemaakt uit winkeliers binnen Hoog Catharijne die in dit experiment geïnteresseerd zijn:

- 1 De winkels dienen zoveel mogelijk te verschillen wat betreft grootte en goederen. Dit betekent een verschillend beveiligingspakket voor iedere winkel.
- 2 De winkeliers moeten bereid zijn om voorafgaand aan en tijdens het experiment een optimale registratie van derving ten gevolge van winkeldiefstal bij te houden
- 3 Men dient bereid te zijn mee te werken aan onderzoek

Door middel van onderzoek zal nagegaan worden wat het effect is van de getroffen technopreventieve maatregelen. De verwachting is dat meer winkeliers naar aanleiding van de onderzoeksresultaten (exemplarische aanpak) tot technopreventieve maatregelen over zullen gaan.

5.1.3 Maatregelen met betrekking tot de justitiële afhandeling

De doelstelling is het snel afhandelen van zaken met betrekking tot (winkel)criminaliteit en het hanteren van een vervolgingsbeleid met aantoonbare consequenties voor de daders. De verwachting is dat van een dergelijk experiment een preventieve werking zal uitgaan.

De volgende maatregelen zullen worden getroffen:

- collectieve zittingen
- transacties bij winkeldiefstal
- alternatieve straffen voor jeugdige vernielers en winkeldieven
- sepot als de schade vergoed wordt
- publiciteit

- doorlooptijd sterk bekorten door
 - . direct doorsturen van PV's
 - . één officier voor de afhandeling
- op een lijn brengen van de hulpofficieren en politie in het algemeen

De concrete uitwerking van het experiment zal worden vastgesteld in overleg tussen Politie en Openbaar Ministerie. Binnen het Openbaar Ministerie zullen een officier en een jeugdofficier zorg dragen voor de uitvoering van de maatregelen. Een dergelijk experiment is reeds eerder uitgevoerd als onderdeel van de maatregelen ter voorkoming van kleine criminaliteit in de winkelcentra Kanaleneiland en Groot Overvecht te Utrecht. Daar was echter de instroom van daders in het justitiële circuit te gering om tot een adequate evaluatie te kunnen komen. Gezien de winkelcriminaliteitscijfers in Hoog Catharijne is een dergelijke geringe instroom in HC niet te verwachten.

5.1.4 Voorlichting aan het winkelend publiek

Doelstelling van dit experiment is het versterken van het besef bij het publiek dat winkeldiefstal niet door de beugel kan. Deze lokale anti-winkeldiefstalcampagne zal gevoerd worden met behulp van audio-visualisuele technieken. Er zal speciale aandacht geschonken worden aan de jongeren als specifieke doelgroep binnen de campagne.

De winkeliersvereniging van Hoog Catharijne en de afdeling voorlichting van de Gemeente Utrecht zijn benaderd voor een nadere uitwerking van het experiment.

De kosten verbonden aan de ontwikkeling en de uitvoering van de voorlichtingscampagne bedragen f 15.000,-.

5.1.5 Kostenbegroting maatregelen winkelcriminaliteit

Opleidingsprogramma	f 40.000,-
Technopreventieve maatregelen	nihil
Maatregelen justitiële afhandeling	nihil
Voorlichtingscampagne	f 15.000,-
Totaal	f 55.000,-

5.2 Evaluatie beleidsexperiment winkelcriminaliteit

De evaluatie wordt per deelmaatregel besproken.

Opleidingsprogramma:

Voorafgaand aan het opleidingsprogramma zal een schriftelijke enquête worden gehouden onder deelnemende winkeliers.

Deze bevat vragen over:

- de omvang van de ervaren winkelcriminaliteit
- de preventieve maatregelen die men reeds heeft getroffen
- de verwachtingen ten opzichte van de cursus.

Na afloop van het opleidingsprogramma zal worden nagegaan wat het opleidingsprogramma opgeleverd heeft. Dit onderzoekgedeelte wordt meegenomen in de algemene winkeliersenquête (zie paragraaf 9.1.2).

Voorts zullen mondelinge interviews gehouden worden onder het personeel van alle winkels waar een interne opleiding heeft plaatsgevonden (de zogenaamde tweede etappe). Centrale vragen bij deze interviews zijn:

- Hoe is de opleiding verlopen?
- Hoe wordt het effect van de opleiding ervaren?

Technopreventieve maatregelen:

De evaluatie van dit experiment is gericht op 3 doelgroepen:

- 1 de 3-5 deelnemende winkels;
- 2 de overige winkeliers;
- 3 de klanten van de winkels die meedoen aan het experiment.

Ad 1 In de twee maanden voorafgaande aan het experiment zal een registratie plaats vinden van de derving ten gevolge van winkeldiefstal, voorafgaand aan en na invoering van de technopreventie. Deze registratie wordt uitgevoerd door een aantal diefstalgevoelige artikelen nauwlettend te volgen. Elke verandering die plaatsvindt binnen de totale voorraad van een artikel wordt geregistreerd vanaf het moment van binnenkomst tot het moment van verkoop. Deze registratie vindt plaats door het winkelpersoneel en wordt begeleid en gecontroleerd door het bedrijf in samenwerking met het beveiligingsbedrijf Knogo.

Voorts zullen interviews gehouden worden onder het winkelpersoneel om na te gaan in hoeverre de toegepaste technopreventie door het personeel wordt geaccepteerd.

Ad 2 In de algemene winkeliersenquête (zie paragraaf 9.1.2) zal nagegaan worden of het experiment uiteindelijk andere winkeliers heeft gemotiveerd om technopreventieve maatregelen te gaan treffen.

Ad 3 Na afloop van het experiment zal een korte mondelinge enquête afgenomen worden onder bezoekers van de beveiligde winkeliers. Deze zullen ondervraagd worden over de acceptatie van de getroffen technopreventieve maatregelen in de winkels.

Justitiële maatregelen:

Centrale evaluatievragen bij dit experiment zijn:

- In hoeverre is het afgesproken beleid gerealiseerd?
Om deze vraag te kunnen beantwoorden zal een dossieronderzoek uitgevoerd worden binnen het Openbaar Ministerie. Verder vinden interviews plaats met Politie- en Justitie-functionarissen.
- Is de tevredenheid over de justitiële afhandeling van winkeldieven toegenomen bij winkeliers en bij het publiek?
Deze onderzoeksvraag wordt meegenomen in de algemene publieks- en winkeliersenquête (zie 9.1).

Het zal niet eenvoudig zijn het preventieve effect van de maatregelen als geïsoleerd effect te onderzoeken. Bovendien hoeft een verhoogde instroom van daders geen indicatie van mislukking te zijn.

Voorlichtingscampagne:

In de algemene publieksenquête (zie 9.1) zal onderzocht worden wat het bereik van de campagne is geweest. Tevens zal gemeten worden in hoeverre het normbesef ten opzichte van winkeldiefstal is veranderd tijdens de looptijd van het experiment.

6 BELEIDSEXPERIMENT VANDALISME EN VERVUILING

6.1 Beschrijving beleidsexperiment

De maatregelen zijn opgesteld door een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van:

- de Dienst Openbare Werken (DOW)
- de Reinigings-, Markt- en Haven Dienst (RMHD)
- de Secretarie, afdeling algemeen
- de onderzoekers

De doelstelling van de maatregelen is het verminderen van de vernieling en bekladding aan de buitenzijde van Hoog Catharijne en de vervuiling op de aanliggende pleinen (Vredenburg en Jaarbeursplein).

De concrete maatregelen zijn:

1 Bijplaatsen papierbakken bij de ingangen van het winkelcentrum

Op werkdagen zijn op Vredenburg, het Jaarbeursplein en het Stationsplein resp. 1, 1 à 2 en 2 personeelsleden van de RMHD werkzaam. Zij dragen zorg voor de lediging van papierbakken en de verwijdering van zwerfvuil. Bovendien worden 's zaterdags Vredenburg, stationsplein en de (oude) binnenstad tussen 18.00 en 20.30 uur nogmaals gereinigd.

Desalniettemin is er steeds weer sprake van vervuiling, voornamelijk ten gevolge van de "eetcultuur" (weggeworpen bakjes, zakjes en blikjes).

De RMHD heeft geconstateerd dat er bij de ingangen van Hoog Catharijne voor de deponering van dit afval te weinig papierbakken zijn. Daarom zullen 47 vandalisme-bestendige papierbakken van het type Capitoobak in de kleur "Antiek groen" geplaatst nabij de ingangen van Hoog Catharijne.

Uitvoering: gemeente (RMHD)

Kosten: f 16.685,-

2 Snel herstel c.q. verwijdering van schade door vervuiling en bekladding gedurende één jaar

Toegebrachte schade wordt door de afdeling Onderhoud van de Dienst Openbare Werken steeds zo spoedig mogelijk hersteld. Voor de verwijdering van graffiti rond Hoog Catharijne, met name aan kiosken op het Jaarbeursplein en straatmeubilair op Vredenburg (betonranden, toegangen parkeergarages) is tot op heden geen geld beschikbaar. Consequente schoonmaak hiervan gedurende één jaar zal niet alleen het aanzicht verbeteren, maar op termijn ook vandalisme-preventief werken.

Uitvoering: gemeente (DOW)

Kosten: f 20.000,-

- 3 Daders van vandalisme betrekken bij het herstel van de schade
Deze mogelijkheid bestaat via het gemeentelijk bureau "Maak het" voor strafrechtelijk minderjarigen na doorverwijzing door de Officier van Justitie.

Uitvoering: gemeente (bureau "Maak Het" i.s.m. diensten)

Kosten: nihil (bestaande middelen)

De totale kosten van de maatregelen bedragen f 36.685,-

6.2 Evaluatie maatregelen tegen vandalisme en vervuiling

Objectieve meting van de effecten is niet mogelijk daar noch de schade door vandalisme noch de mate van vervuiling in bestaande registraties gemeten wordt.

Daarom kan alleen een perceptie-meting geschieden. In de algemene publieksenquête (zie 9.1) worden enkele vragen gesteld over de perceptie van het vandalisme en vervuiling aan de buitenzijde van het winkelcentrum.

7 DRUGSPROBLEMATIEK

7.1 Inleiding

De drugsproblematiek (de aanwezigheid van druggebruikers en het vóórkomen van handel in drugs) op Hoog Catharijne is ernstig. Het aanpakken van de fundamentele oorzaken daarvan ligt buiten de mogelijkheden van de werkgroep. De beleidsexperimenten (met name de eerste twee) zijn derhalve gericht op de **beheersing** ('containment') van de drugsproblematiek.

Een **definitieve oplossing** zal echter gevonden moeten worden in het **aanpakken van de oorzaken**. De werkgroep vraagt van de primair beleidsverantwoordelijken nadrukkelijk aandacht hiervoor.

Wél binnen de lokale beleidsradius ligt het beleid inzake de hulpverlening. De voornemens op dit terrein worden geschetst in de nu volgende paragraaf.

7.2 Beschrijving beleidsvoornemens drugshulpverlening

Naar aanleiding van de verrichte voorstudie (Hesseling en Van Hunnik 1987) heeft de afdeling Welzijn van de gemeente Utrecht, vertegenwoordigd in de Werkgroep Hoog Catharijne, zich gebogen over de volgende vragen:

- Op welke wijze kan de drugshulpverlening een normstellende werking krijgen?
- In hoeverre kan bij drugshulpverlening aan Marokkanen een vader-figuur daartoe bijdragen?
- Kunnen jongeren door hulpverlening in combinatie met normstellende werking meer dan nu op het rechte pad worden gehouden?

Bij de beantwoording van deze vragen heeft de afdeling Welzijn tevens rekening gehouden met het **onderzoeksrapport Marokkaan en Verslaafd** (Kaufman en Verbraeck 1986) en de notitie die daaromtrent door het College van Burgemeester en Wethouders is vastgesteld.

Vooropgesteld wordt door de afdeling Welzijn dat drugshulpverlening een normstellend doel heeft. Immers verslavingsgedrag en de daarbij (vaak) optredende nevenverschijnselen worden als ongewenst ervaren. De nevenverschijnselen betreffen naast het verwervingsgedrag om aan de gewenste hoeveelheid drugs te komen, tevens een verslechtering van sociale contacten, maatschappelijke mogelijkheden en de geestelijke en lichamelijke gezondheid.

De hulpverlening is er dan ook op gericht dit gedrag stapsgewijs te wijzigen. In de hulpverleningscontacten worden tussen hulpverlener en cliënt afspraken gemaakt omtrent gewenste gedragsveranderingen. Wanneer een cliënt zich niet aan de gemaakte afspraken houdt, heeft dat niet tot gevolg dat het hulpverleningscontact wordt verbroken. In een dergelijke situatie wordt getracht na te gaan waarom de afspraken niet zijn nagekomen en worden de afspraken vernieuwd. Op deze wijze werkt de drugshulpverlening normstellend.

Het voorgaande impliceert echter niet dat daarmee het verslavings- of verwervingsgedrag direkt wordt uitgebannen. Dat kan ook, gelet op de problematiek, niet van een hulpverleningsinstantie verwacht worden. Bij uitblijven of verbreken van een contact verslaafde-hulpverlening is de kans dat de cliënt de problemen kan hanteren in ieder geval minimaal. De afdeling Welzijn is er dan ook voorstander van dat verslaafden een relatie met een hulpverleningsinstantie behouden c.q. zullen krijgen.

Mede naar aanleiding van het al genoemde onderzoeksrapport Marokkaan en Verslaafd en de notitie in dit verband van Burgemeester en Wethouders, stelt de afdeling Welzijn dat het gemeentelijk beleid er op gericht is om te voorkomen dat jongere verslaafden geen enkele relatie hebben met hulpverleningsinstellingen.

Met betrekking tot de drugsproblematiek in HC heeft de gemeenteraad dienaangaande in december 1987 besloten tot een **versterking van het veldwerk binnen de drugshulpverlening**. In principe zullen hiervoor **drie formatieplaatsen** worden vrijgemaakt.

Voorts worden extra middelen vrij gemaakt ten behoeve van een **coördinator voor het Open Jongeren Centrum HC (O.J.H.C.)** dat voor zowel drugshulpverlening als randgroepjongerenwerk een gezamenlijke uitvalbasis zal worden. Daarmee wordt een vast aanspreekpunt gerealiseerd voor zowel verslaafden als niet-verslaafde jongeren*.

Hiermee wordt:

- een concrete samenwerking tussen randgroepjongerenwerk en drugshulpverlening tot stand gebracht (in HC en het O.J.H.C.)
- een contactpersoon aangesteld tussen hulpverlening en andere betrokkenen in of met betrekking tot HC

Het wordt door de afdeling Welzijn niet onmogelijk geacht dat de uit te voeren beleidsmaatregelen positieve neveneffecten zullen hebben ten aanzien van de openbare orde.

*= Hierbij wordt uitdrukkelijk opgemerkt dat O.J.H.C. niet als 'huiskamer' of als gesubsidieerde gedoogruimte kan worden benut. Ervaringen, zowel in Utrecht als in andere grote steden, zijn bij dergelijke projecten nogal negatief geweest.

7.3 Aanbevelingen voor evaluatie

Hoewel de maatregelen inzake de drugshulpverlening buiten het kader van de door de Werkgroep Hoog Catharijne ontwikkelde beleidsexperimenten vallen, is het van belang om hier tenslotte toch enige aanbevelingen voor de evaluatie van de genoemde beleidsmaatregelen te formuleren.

Het is hierbij essentieel om evaluerende onderzoekers al zeer vroegtijdig bij het beleid te betrekken. We hebben namelijk niet te maken met een beleid dat door een simpele voor- en nameting geëvalueerd kan worden, maar dat voortdurend "tijdens de rit" gevolgd dient te worden (procesevaluatie).

Omdat het hier een intensief en vermoedelijk langdurig evaluatie-onderzoek zal betreffen lijkt het op grond van verschillende overwegingen aan te bevelen de afdeling Onderzoek van de Dienst ROVU als evaluerende instantie in te schakelen. Weliswaar betreft het hier niet geheel en al een "objectieve buitenstaander" (zie Hesseling en Van Hunnik, 1987, p.54), maar de ingevoerdheid in de problematiek van de afdeling Onderzoek is evident en de aan het evaluatie-onderzoek verbonden kosten kunnen zo naar alle waarschijnlijkheid tot een minimum beperkt blijven.

8 SAMENVATTING EN KOSTENOVERZICHT

De maatregelen zullen, gezien de te verrichten evaluatie, zo mogelijk gelijktijdig getroffen moeten worden, c.q. van start moeten gaan. De streefdatum hiervoor is 1 september 1988. Tijdelijke maatregelen zullen getroffen worden voor de duur van één jaar*. Evaluatie-rapportage per 1-1-1990 is dan mogelijk.

BELEIDSEXPERIMENT

KOSTEN

Preventieve politiezorg

f 765.000,-

Het huidige HC-team (12 politiemensen) kan de preventieve taak onvoldoende vervullen. Door aanstelling van 12 politie-assistenten (met beperkte bevoegdheden) wordt de preventieve aanwezigheidsfunctie van de politie versterkt.

Gedeeltelijke afsluiting

f 300.000,-

Een gedeelte van Hoog-Catharijne wordt in de avond en nacht afgesloten om de publieksaanwezigheid te concentreren en het surveillance-gebied van de politie te verkleinen.

Bestrijding fietsendiefstal en fout parkeren

f 140.000,-

Voorzien wordt in verdichting en bijplaatsing van fietsenklemmen, het verhogen van de bezettingsgraad van fietsenstallingen, vergroting van het aantal bedrijfs-abonnementen op fietsenstallingen, schoonmaakacties van de politie, verbetering van de bebording, Voorkoming Misdrijven-acties, slachtofferhulp en maatregelen met het oog op de sociale veiligheid bij parkeerlocaties.

Bestrijding winkelcriminaliteit

f 55.000,-

Voorzien wordt in een (getrapt) opleidingsprogramma, een demonstratie-project met technopreventieve maatregelen, versnelling van de justitiële afhandeling en een voorlichtingscampagne ter beïnvloeding van de attitude van het winkelend publiek.

Bestrijding vandalisme en vervuiling

f 36.685,-

Er zal een totale schoonmaak rond HC plaatsvinden, gekoppeld aan een snel herstel beleid nadien; tevens zullen bij de ingangen papierbakken worden bijgeplaatst en daders van vandalisme zullen via het Bureau Maak Het de aangerichte schade zelf moeten herstellen

Evaluatie-onderzoek

Omdat het hier beleidsexperimenten betreft, wordt voorzien in een evaluatie-onderzoek. De opzet hiervan is in dit rapport uitgewerkt**. Uitvoering zal berusten bij de Vakgroep Stadsstudies van de Rijksuniversiteit Utrecht.

f 185.000,-

Totaal

f 1.481.685,-

*= Dit met uitzondering van de technopreventieve maatregelen bij het beleidsexperiment bestrijding winkelcriminaliteit.

**= De begroting van het evaluatie-onderzoek is te vinden in 9.4.

Naast de bovengenoemde maatregelen voert de gemeente Utrecht in Hoog Catharijne een beleid gericht op versterking van de drugshulpverlening binnen HC, te weten (start begin 1989):

- versterking van het veldwerk binnen de drugshulpverlening
- vergroten samenwerking drugshulpverlening en randgroepjongerenwerk
- aanstelling contactpersoon tussen hulpverlening en andere betrokkenen binnen HC

9 EVALUATIE-ONDERZOEK

9.1 Generale activiteiten: de algemene voor- en nameting onder publiek, winkeliers en bewoners en het volgen van de beleidsimplementatie

Een belangrijke generale taak van de onderzoekers zal het volgen van de beleidsimplementatie zijn. Daarbij gaat het om de vraag of het voorgenomen beleid geïmplementeerd wordt, welke aanpassingen tussentijds plaatsvinden, waarom deze plaatsvinden en wat hieruit geleerd kan worden.

Naast de specifieke evaluaties van de afzonderlijke experimenten zal een algemeen onderzoek gehouden worden onder het publiek, de winkeliers en de bewoners van Hoog Catharijne. Door dit onderzoek wordt nagegaan in hoeverre de beoogde effecten van de afzonderlijke experimenten en van het maatregelenpakket als geheel, zijn gerealiseerd.

De centrale onderzoeksvragen zijn:

- in hoeverre leiden de experimenten tot een afname van de gevoelens van onveiligheid bij het publiek, de winkeliers en de bewoners?
- in hoeverre leiden de maatregelen tot een afname van het aantal ervaringen met onveilige situaties, incidenten, en veel voorkomende criminaliteit?

Bovendien wordt, zo mogelijk*, nagegaan, bij wijze van kosten-baten analyse, of de getroffen maatregelen de aantrekkelijkheid van het winkelcentrum vergroot hebben. Voor de beantwoording van deze vragen zullen zowel voor- als na afloop van de experimenten metingen moeten worden verricht. De onderzoeken worden hieronder voor elke doelgroep afzonderlijk toegelicht.

9.1.1 Het algemene publieksonderzoek

In de eerste plaats wordt onderzocht of er in het algemeen sprake is van een toename van het gevoel van veiligheid bij het (winkelend) publiek. De belangrijkste onderzoeksvragen voor de afzonderlijke maatregelen worden hieronder weergegeven:

- **Algemeen**
Is er sprake van een toe- of afname van de frequentie van HC-bezoek als gevolg van de maatregelen?
- **Preventieve politiezorg**
 - in hoeverre is het gevoel van veiligheid toe- of afgenomen?
 - in hoeverre is de toename van geuniformeerd politie-personeel geconstateerd?
 - in hoeverre zijn verschuivingen in de aanwezigheid van probleemgroepen geconstateerd?
- **Gedeeltelijke afsluiting**
Wordt apart geëvalueerd.

*= Het zal niet overigens niet eenvoudig zijn om dit effect van andere oorzakelijke variabelen (bereikbaarheid, winkelassortiment etc.) te isoleren.

- **Maatregelen fietsendiefstal en fout parkeren**
 - is er sprake van een toe/afname van het gebruik van de fiets naar Hoog Catharijne?
 - is het slachtofferschap van fietsendiefstal toe/afgenomen?
 - is de aangiftebereidheid toe/afgenomen?
- **Maatregelen winkelcriminaliteit:**
 Het opleidingsprogramma en de technopreventieve maatregelen worden apart geëvalueerd.
 De onderzoeksvragen voor de overige deelmaatregelen zijn:
 - * Strafrechtelijke maatregelen:
 - neemt de tevredenheid bij het publiek toe over de justitiële afhandeling van daders van winkelcriminaliteit binnen Hoog Catharijne?
 - zijn de maatregelen bekend?
 - * Voorlichtingscampagne:
 - wat is het bereik van de campagne geweest?
 - is er sprake van een attitude-verandering tegenover winkeldiefstal?
- **Maatregelen tegen vandalisme en vervuiling:**
 - is het vandalisme -aan de buitenzijde van Hoog Catharijne- in de perceptie van het publiek afgenomen?
 - ervaart het publiek een afname van de vervuiling bij de ingangen van Hoog Catharijne?

De onderzoeksmethode

Er zijn enkele gegevens bekend over de Hoog Catharijne bezoekers. Het meest relevant in het kader van het publieksonderzoek is de spreiding over Nederland. Dan blijkt dat $\pm 50\%$ van de bezoekers afkomstig is uit Utrecht en directe omgeving. Ongeveer 30% komt uit de wijdere omgeving van Utrecht (vooral uit het gebied Amersfoort-Gouda-Leerdam). De overige 20% is afkomstig uit de rest van Nederland.

Wegens de grote spreiding over Nederland verdient het afnemen van enquêtes ter plekke de voorkeur. Bij telefonische enquêtes -in Utrecht, regio Utrecht en de rest van Nederland- zal de uitval groot zijn en de feitelijke ervaringskennis met Hoog Catharijne beperkter.

De steekproef dient zo aselekt mogelijk samengesteld te worden. Dit betekent dat de enquêtes op uiteenlopende dagdelen van een week afgenomen dienen te worden. Speciale aandacht behoeft de selectie ter plekke.

Er zullen ongeveer 800-1000 passanten geënquêteerd worden. De resultaten hebben dan een nauwkeurigheidsgrens van 3%.

Het is niet noodzakelijk om dezelfde groep voor de nameting opnieuw te ondervragen (panelonderzoek). Het houden van een trendonderzoek waarbij een nieuwe steekproef getrokken wordt onder gelijke condities heeft zelfs een aantal voordelen:

- er is geen grote uitval, hetgeen bij een panelonderzoek wel het geval zal zijn;
- de feitelijke ervaringskennis met Hoog Catharijne zal waarschijnlijk groter zijn dan bij een panelonderzoek; immers er worden opnieuw mensen benaderd die zich binnen Hoog Catharijne bevinden.

9.1.2 Het winkeliersonderzoek

De onveiligheidsbeleving en de aard en omvang van de winkelcriminaliteit zijn de belangrijkste afhankelijke variabelen bij het winkeliersonderzoek. Voorts zijn er enkele onderzoeksvragen die voortkomen uit de afzonderlijke experimenten.

- **Politiezorg:**

- Is er sprake van een toename in waardering voor de aanwezigheid en de bereikbaarheid van de politie in Hoog Catharijne?
- Hoe worden het optreden en de bevoegheden van de nieuwe politiemensen gewaardeerd?

- **Bestrijding winkelcriminaliteit:**

- Hoe beoordeelt men de inhoud en het effect van het opleidingsprogramma (deelnemers)?
- Wat waren de redenen om niet deel te nemen aan het opleidingsprogramma (niet-deelnemers)?
- Is er sprake van een uitstralingseffect van het technopreventie-experiment onder de winkeliers?
- In hoeverre is de tevredenheid over de justitiële afhandeling van daders van winkelcriminaliteit toegenomen?
- Is de aangiftebereidheid onder winkeliers toegenomen?

- **Gedeeltelijke afsluiting:**

- Wat zijn de voor- en nadelen van de afsluiting voor de winkeliers?

Ten behoeve van de voor- en nameting zullen schriftelijke enquêtes afgenomen worden onder alle winkeliers, horecabedrijven e.d.; er zijn ongeveer 150 winkels en horecagelegenheden in Hoog Catharijne.

De ervaring heeft geleerd dat de respons vanuit dergelijke groepen vaak laag is. Er zal dan ook extra aandacht besteed moeten worden aan de wijze van enquêteren, zoals het persoonlijk introduceren en/of ophalen van het enquêteformulier.

9.1.3 Het bewonersonderzoek

Ook bij deze groep wordt nagegaan of er sprake is van een afname van onveiligheidsgevoelens en het aantal meegemaakte incidenten binnen Hoog Catharijne.

Voor de onderzoeksvragen voortkomend uit de experimenten politiezorg en het fietsenplan, kan verwezen worden naar de publieksenquête (9.1.1).

Voorts dient de bewonersgroep ondervraagd te worden over

- ervaringen met/beoordeling van de gedeeltelijke afsluiting
- beoordeling van de maatregelen tegen vandalisme en vervuiling

Het onderzoek zal worden uitgevoerd door middel van korte schriftelijke enquêtes, voorafgaand aan en na afloop van de experimenten. De afname zal plaatsvinden onder een steekproef uit de totale bewonersgroep.

9.2 Politiecijfers

Politiecijfers vormen een aanvulling op de gegevens die uit publieks-, winkeliers- en bewonersonderzoek verkregen worden. Het gaat daarbij om aantallen aangiften van:

- geweldscriminaliteit, naar plaats en tijdstip
- fietsendiefstal, rond HC
- meldingen/mutaties, i.v.m. incidenten en de aanwezigheid van probleemgroepen

Bovendien kunnen politiecijfers gebruikt worden om

- verschuivingseffecten te meten: cijfers van omliggende buurten
- als controle: cijfers voor de hele gemeente (i.v.m. autonome ontwikkelingen in de criminaliteit)

Daarnaast kan gebruik worden van data van de Nederlandse Veiligheidsdienst.

9.3 Overzicht te verrichten evaluatie-onderzoeken

BELEIDSEXPERIMENT	VOORMETING	NAMETING
ALGEMEEN (bezoekfrequentie winkelcentrum)	Publieksenquête	Publieksenquête
PREVENTIEVE POLITIEZORG	Publieksenquête Winkeliersenquête Bewonersenquête Passantenonderzoek in de avond en nacht Politiecijfers	Publieksenquête Winkeliersenquête Bewonersenquête Passantenonderzoek in de avond en nacht Interviews politiekorps (procesevaluatie) Politiecijfers Mutaties/meldingen Participerende observatie
GEDEELTELIJKE AFSLUITING	Passantenonderzoek in de avond en nacht	Passantenonderzoek in de avond en nacht Winkeliersenquête Bewonersenquête Participerende observatie Mutaties/meldingen
FIETSEN-PLAN	Publieksenquête Bewonersenquête Politiecijfers Telling fout parkeren	Publieksenquête Bewonersenquête Politiecijfers Telling fout parkeren
WINKELCRIMINALITEIT	Winkeliersenquête Dervingsregistratie i.v.m. technopreventie Publieksenquête (voorlichtingscampagne)	Winkeliersenquête Enquete opleidingsdeelnemers Interviews winkelpersoneel Dervingsregistratie i.v.m. technopreventie Dossieronderzoek O.M. Publieksenquête (voorlichtingscampagne)
VANDALISME EN VERVUILING	Publieksenquête	Publieksenquête

9.4 Tijd- en kostenbegroting evaluatie-onderzoek

Uit het overzicht van de te verrichten evaluatie-onderzoeken, dat in paragraaf 9.3 wordt geboden, blijkt reeds dat het om een arbeidsintensief onderzoek gaat. Voor de begroting van de benodigde arbeidstijd zijn bepalende momenten het tijdstip waarop de beleidsexperimenten van start gaan en de daar van af te leiden tijdstippen, waarop de algemene voor- en nameting onder publiek, winkeliers en bewoners dienen plaats te vinden. Wat betreft het tijdstip waarop de beleidsexperimenten van start dienen te gaan, is door de Werkgroep Hoog Catharijne de datum van 1 september 1988 gekozen. Beleidsexperimenten mogen in ieder geval niet vóór deze datum aanvangen om de voormeting niet te verstoren. Gelet op de wenselijke duur van de meeste beleidsexperimenten van 1 jaar en het gegeven dat uiterlijk 1 januari 1990 de beleidseffecten bekend moeten zijn, zullen vertragingen van de invoering van de experimenten ten zeerste vermeden moeten worden.

De publiciteitscampagne om de beleidsexperimenten bekendheid te geven onder het publiek, winkeliers, bewoners en anderen kan vervolgens het beste omstreeks half augustus 1988 plaats vinden. Daaraan voorafgaande dient de algemene voormeting plaats te vinden. Rekening houdend met het effect van de zomervakantie en de benodigde voorbereidingstijd moet dan het tijdstip van half juni 1988 voor de voormeting haalbaar geacht worden (week van 20-26 juni 1988). De algemene nameting dient vervolgens precies een jaar later in 1989 plaats te vinden. Gelet op de benodigde voorbereidingstijd voorafgaande aan de algemene voormeting en de rapportagetijd na afloop van de algemene nameting impliceert het voorafgaande dat de onderzoekers minimaal gedurende de periode 1 juni 1988 - 1 november 1989 bij het project betrokken dienen te zijn. Een begroting van de benodigde tijd is vervolgens niet gemakkelijk op te stellen. Het geheel aan onderzoeken kent namelijk een veelheid van verschillende werkzaamheden, die elkaar deels overlappen.

Clustering van onderzoekswerkzaamheden levert nu de volgende tijdsbegroting in arbeidsmaanden op:

(Zie volgende pagina)

* Algemene voormeting	
-Voorbereiding (ontwikkeling vragenlijst, overleg met het enquête bureau)	1 maand
-verwerking en analyse van het materiaal	1 maand
-tussenrapportage	2 maand
* Passantenonderzoek gedeeltelijke afsluiting	$\frac{1}{2}$ maand
* Verzameling en analyse diverse politiegegevens	1 maand
* Onderzoek fout parkeren fietsen	$\frac{1}{4}$ maand
* Enquete deelnemende winkeliers opleidingsprogramma en interviews winkelpersoneel	1 maand
* Interviews politie en sleutelpersonen	1 maand
* Participerende observatie	1 maand
* Registratie analyse derving door winkelcriminaliteit (effectmeting technopreventie)	$\frac{1}{2}$ maand
* Dossieronderzoek Openbaar Ministerie	1 maand
* Volgen implementatie beleidsexperimenten en diverse overlegsituaties (m.n. Werkgroep HC)	2 maand
* Algemene nameting	
-voorbereiding (bijstelling vragenlijsten, overleg met enquête bureau)	$\frac{1}{2}$ maand
-verwerking en analyse materiaal	1 maand
*Totale eindrapportage	<u>2$\frac{1}{2}$ maand</u>
Totaal	16,25 maand

In sommige opzichten is deze tijdsbegroting nog krap bemeten. Het is mogelijk dat observaties, interviews en dossieronderzoek bijvoorbeeld meer tijd vergen. Deze tijd zal dan ingebracht worden vanuit de Vakgroep Stadsstudies (eerste geldstroom) waarvoor slechts een beperkte compensatie voor begeleiding en coördinatie wordt opgevoerd. Rekening houdend met het effect van feestdagen en vakanties (1 arbeidsmaand = ca. 18 effectieve werkdagen) impliceert het totaal van 16,25 arbeidsmaanden voor de periode 1 juni 1988 - 1 november 1989 in arbeidstijd de inzet van een full-time onderzoek(st)er.

De kostenbegroting wordt daarmee de volgende:

1) Salariskosten Drs. A.E. van Burik, Bureau Criminaliteitspreventie te Amsterdam voor 2 dagen per week in de onderzoeksperiode. Het bedrag is gebaseerd op de tariefstelling van het Bureau Criminaliteitspreventie	f 66.000,-
2) Salariskosten Drs. I. Starmans, Vakgroep Stadsstudies R.U.U. voor 3 dagen per week in de onderzoeksperiode	f 46.645,-
3) Kosten begeleiding en coördinatie door Dr. W. Turpijn, Vakgroep Stadsstudies R.U.U.	f 10.000,-
4) Overhead R.U.U. 10% over 2) en 3)	f 5.665,-
5) Kosten enquête bureau Mediad BV i.v.m. algemene voor- en nameting	f 47.500,-
6) Computerkosten, fotokopieerkosten, drukwerk e.d.	f 4.190,-
7) Secretariële ondersteuning	f 5.000,-
Totaal	f 185.000,-

Toelichting begroting:

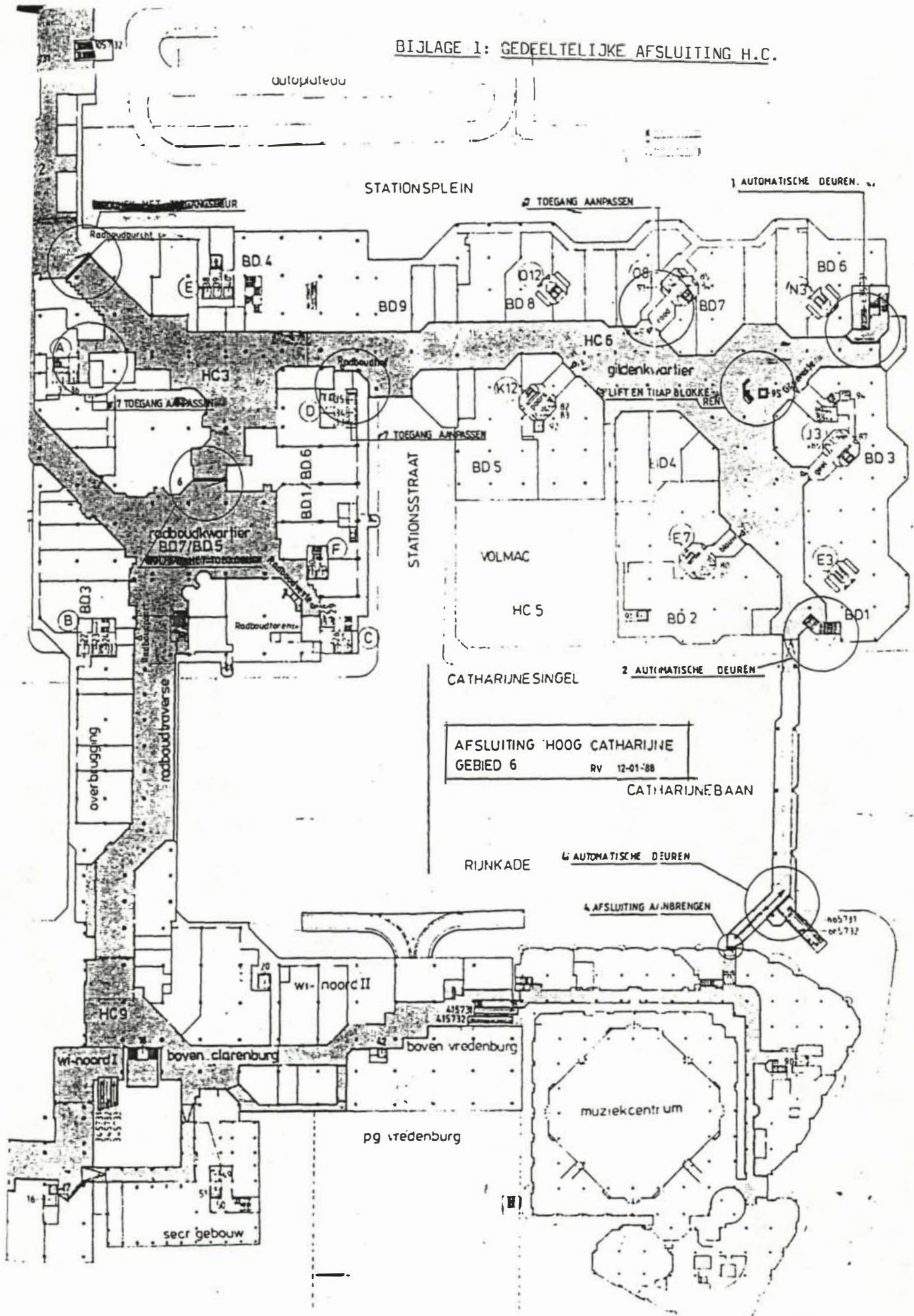
- Ad 1) De medewerking van Drs. A.E. van Burik aan het onderzoek vindt plaats onder de eindverantwoordelijkheid van de Vakgroep Stadsstudies. Het Bureau Criminaliteitspreventie zal daartoe declaraties bij de R.U.U. indienen. De R.U.U. betreft deze vervolgens in zijn declaraties aan de opdrachtgever voor het onderzoek.
- Ad 2) Dit bedrag is gebaseerd op schaal 10, regel 1.
- Ad 3) Compensatie voor de inzet van de Vakgroep Stadsstudies uit de eerste geldstroom
- Ad 4) Gebruikelijke overhead R.U.U over salariskosten i.v.m. financiële administratie, beschikbaar stellen kantoorruimte etc.
- Ad 5) Voor de feitelijke enquête werkzaamheden t.b.v. de voor- en nameting onder publiek, winkeliers en bewoners is een offerte gedaan door het bureau Mediad BV te Rotterdam. Dit bedrag is inclusief B.T.W. Declaraties voor deze kosten zullen op de zelfde wijze worden verwerkt als bij 1). De offerte is geldig tot 31 mei 1988.

Over het totaal bedrag van f 185.000,- is geen BTW verschuldigd. In verband met het tijdig starten van de voorbereiding van de algemene voormeting, aanstelling personeel en dergelijke behoeft de R.U.U. uiterlijk 30 mei 1988 een schriftelijke opdracht tot het verrichten van deze evaluatie-onderzoeken van de opdrachtgever voor het project, de gemeente Utrecht.

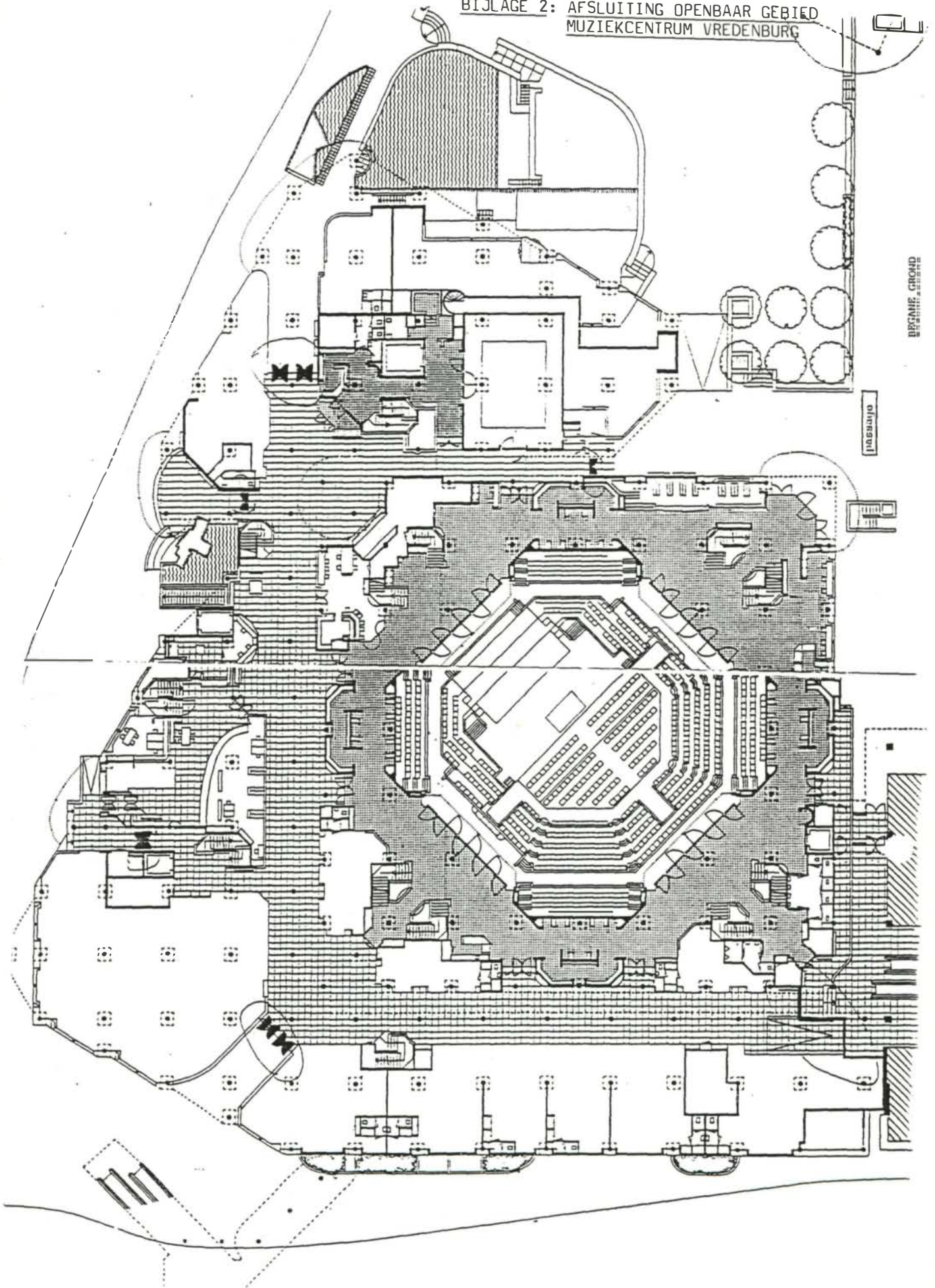
GERAADPLEEGDE LITERATUUR

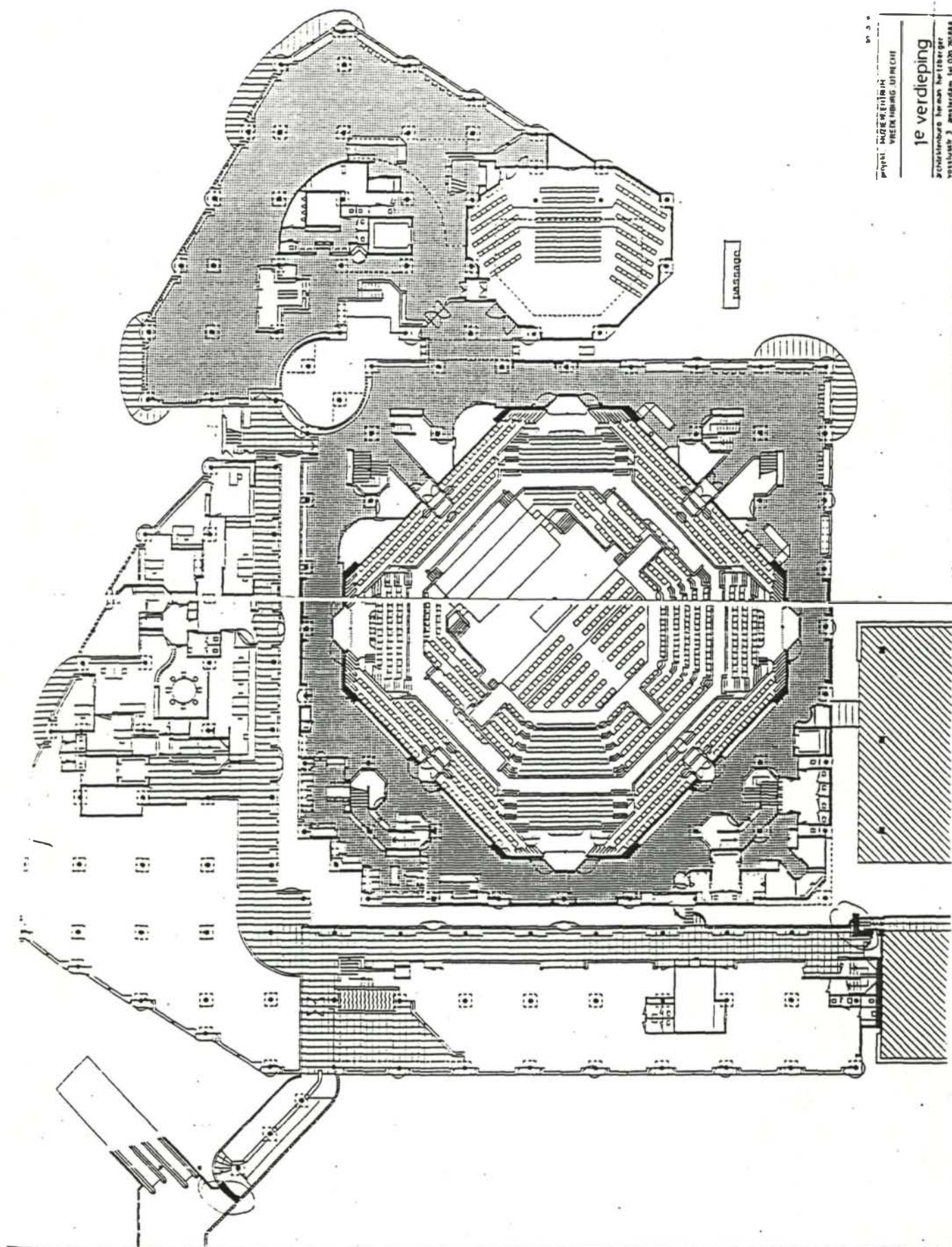
- Anselma, N en S. Kneefel: Winkelpersoneel over kriminaliteit en onveiligheid in Hoog Catharijne, Utrecht 1988.
- Blommersteijn, H.J. , J. Th. A. Bressers en A. Hoogerwerf: Handboek Beleidsevaluatie, een multi-disciplinaire benadering, Alphen a/d Rijn 1984.
- Hesseling, R. en M. van Hunnik: Criminaliteitsproblematiek in en rond Hoog Catharijne, een voorstudie, Utrecht 1987.
- Kaufman, W. en H. Verbraeck,: Marokkaan en Verslaafd, een studie naar randgroepvorming, heroïnegebruik en criminalisering, Utrecht 1986.
- Pater, B. de: Vandalisme, kleine criminaliteit en de leefbaarheid van de Utrechtse binnenstad, Utrecht 1986.
- Rohde, I. en Schuit, S.: Onderweg, een onderzoek naar veiligheid voor vrouwen op straat, Utrecht, 1987.

BIJLAGE 1: GEDEELTELIJKE AFSLUITING H.C.

BIJLAGE 2: AFSLUITING OPENBAAR GEBIED
MUZIEKCENTRUM VREDENBURG

project: INGENIEURBUREAU
 VRIEDENHOF, UTRECHT
 1e verdieping
 architect: Herman H. J. J. J. J.
 vestigings 3, Amsterdam, tel. 020-705588

